

श्रीहरिर्जयति ॥ ॥ अथेदं विचार्यते ॥ मूर्त्तौ भगवत्पूजनं जघन्यमिति रसमं श्रेष्ठं वेति ॥ किं तावत्प्राप्तं जघन्यमेवेति ॥ कुतः पु
 राणेषु तथैवोक्तेः ॥ तथा ॥ तृतीयस्कंधे यो मां सर्वेषु भूतेषु संतमात्मानमीश्वरं हित्वा न भजते मोह्याद्भस्मन्येव जुहोति स इत्या
 दिवाक्येषु निर्दिष्टास्मरणार्थं एकादशस्कंधे च स्मृत्या लक्ष्यं सर्वस्वमात्मनः सूर्योऽग्निर्ब्रह्मिणा गोविदे ह्यवः खं मरुज्जलं भूरा
 त्मा सर्वभूतानि भद्रपूजापदानि मरुत्पत्रपूजापदेषु प्रतिमाया अनुकृतेश्च ॥ न च अश्वग्नौ हृदये सूर्ये स्थंडिले प्रतिमा सुच-शा
 ल्यामेव चक्रांके पटेषु प्रासुदेवताः नित्यं संति हिरण्ये व ब्राह्मणेषु व गोपुत्रेषु वेति स्मृत्यर्थं सारे वचनादितरसाधारणमि
 ति वाच्या आचारमाधवे अचनं संप्रवक्ष्यामि हि ह्योरमित तेजसः ॥ यत्कृत्वा मुनयः सर्वे परं निर्गुणमाप्नुयुः ॥ अश्वग्नौ हृद
 ये सूर्ये स्थंडिले प्रतिमा सुच-षट्तेषु हरेः सद्यगर्वनं मुनिभिः स्मृतं ॥ अग्नौ क्रियावतां देवो दिवि देवो ममीषिणां प्रतिमा सु
 ल्यबुद्धीनां योगिनां हृदये हरिः ॥ तस्य सर्वगतत्वाद्द्व्यस्थंडिले भावितात्मनामित्याग्नेयवचने ॥ न च अश्वग्नौ हृदये प्रतिमा च
 स्यात्स्य बुद्धिधिकारकत्वात् ॥ एवं चैतरसमत्वस्याप्यशक्यवचनत्वे श्रेष्ठस्य दूरापास्तत्वात् जघन्यमेव प्रतिमायां पू
 जनमिति प्राप्तिः ॥ उच्यते ॥ जिज्ञासोरधिकारित्वात् ॥ ज्ञाने दोषाप्रसंजनात् ॥ त्रधा हरित्वात् ॥ श्री
 गीतायां चतुर्विधा भजंते मामित्यत्रात्तदीनां चतुर्णां भजने अधिकार उक्तः ॥ तथा
 तार्थिनो यावत्कलं भजनं कृत्वा ततस्त्वजत इति जघन्यो ॥ जिज्ञासुस्तु पूर्वज्ञानार्थं भजन् पिजोते ज्ञाने पुनरतिशयेन
 भजतीति ताभ्यामुत्तमः ॥ एवं सति जिज्ञासोरत्यबुद्धिताया अदुष्टत्वात्तादृशा पूजने प्रतिमा पूजनस्य न जघन्यत्वं सं
 भवति ॥ प्रत्युत न्येषां जघन्याधिकारिणां फलसाधनत्वात् श्रेष्ठमेव ॥ महारोगश्च स्वस्थसंपादकौषधवत् ॥

र्था ३

तेरपि पूजने ९

यस्ते उद्वंध्यवर्तते आताते दीपमद्वेषी मद्रक्तोपिनवे हनव ५

प्रत्यवाय प्रागभावपरिपालनमात्रार्थत्वात् ३

नच प्रातर्पथं दिनं सायं विष्णुपूजा समाचरेत् यथा संध्या तथा नित्या विष्णुपूजा स्मृता बुधैः । अशक्तौ विस्तरेणैव प्रातः सं
पूज्य केशवं । मध्याह्ने चैव सायं च पुष्यां जलिमपि क्षिपेत् । मध्याह्ने च विस्तरेण संक्षेपेण वा हरिं । संसूय भोजनं कुर्यादि
न्यथा नरकं व्रजे । दितिकालनिर्णयदीपिकायां नारदीया नित्यायास्तस्याः फलासाधकत्वमिति दृष्टं तवैषम्यान् न श्रेष्ठ
मिति वाच्यं । नित्यस्य तावन्मात्रार्थताया अप्रयोजकत्वात् । यावज्जीवाधिकारकाग्निहोत्रादपि स्वर्गाद्भावप्रसक्तेः । तद्विषयकस्व
र्गकामादिपदवैयर्थ्यप्रसक्तेः श्च । किंतु तिष्ठती ममैवाहो इति वचनादिभेदो नियोर्गर्थताया एवो नित्यादकरणे राजदंडं व
त्प्रत्यवायः करणे तु तद्देवफलमिति दृष्टं तवैषम्याभावान्न श्रेष्ठहानिः । यजनं प्रतिमायां तु उन्नतमं परिकीर्तितमिति काल
निर्णयदीपिकायां प्रातः काले स्थले विष्णुधर्मेति रवा क्ये नोन्नतत्वस्य कंठोक्तत्वात् । नचैव वैदिकपरमि
ति वाच्यं । विनिगमकाभावात् । प्रत्युत स्मृत्यर्थसारे अस्वप्नौ हृदये सूर्ये स्थंडिले प्रतिमासु च शालग्रामे च चक्रं केपटे पुत्रासु
देवताः । नित्यं संतिहिरण्ये च ब्राह्मणे च गोपुत्रे च पौरुषेण च सूक्तेन गायत्र्या प्रणवेन वा तद्विंशैरेव वा मंत्रै रर्चयेत्तुर्वनुत्त
येति वाक्ये वैदिकत्वप्राप्तेः । नच न तस्य प्रतिमा अस्ति तस्य नाम महद्यश इति माध्यं दिनं श्रुतौ ब्रह्म प्रतिमानिषेधात्
तूजनमसौ प्रतमिति वाच्यं । श्रुतेः साम्यनिषेधपरत्वात् । वैशंपायनसहस्रनामव्याख्यायां शंकराचार्येस्तथा व्याख्या
नात् । न तस्य श्चाभ्यधिकश्च दृश्यते इति श्रुत्यंतरे तथा निर्णयः । अस्तेष्वक्षरं वतेसिंधोः पदे अपूर्णं नदा अतस्ति
अस्तेष्वक्षरं वतेसिंधोः पदे अपूर्णं नदा अतस्ति

तथासति ४
पूर्वोक्तगीता
लाकोधिक
रिभुखेनफ
लेसंबंधवो
धनाद्यु ५
न ४

मिति पूजनस्य षड्भूतमत्वमुक्त्वा श्रेयोक्रियावतामिव्यादिना तं सुखानुरोधेन पूजार्थं भगवस्थिति रंध्या ह्युद्यते न तु स्थि
 तौ वैषम्यबोधनयते स्य सर्वगतत्वाच्चेति हेत्वंतरस्य श्रद्धातुरोधस्य च तेषु तेषु तौ ल्या कथं जा
 घन्यसंभावनापि। श्रद्धावैषम्यकृतवैषम्यं तु सर्वत्र समानं। श्रेष्ठोत्पपादितमेवेति जघन्यतावादिन एव जघन्या इति दि
 क्। ननु यद्येवं तर्हि कादशस्कंधे सूर्यो गिरित्प्रतिमापि कृतो नोक्तेति चेत्। उच्यते पूर्वोत्तरं
 अज्ञाननेवं वदति। पूर्वदि भक्तिस्त्वयुपयुज्ये तकीदृशी सद्गिरादते लुद्धवप्र श्रेष्ठमङ्गमङ्गज नर दर्शनस्पर्शनावनमित्या
 दिना भक्तिवदन्गीतता उवादित्र गोष्ठीभिर्भक्तोऽवः यात्रावर्तिविधानं च सर्ववार्षिकपर्वसु वैदिकी तांत्रिकी दीप्तामदीयव्रत
 धारणः समाधीस्थापने श्रद्धास्तः संहत्यचोद्यमः उद्यानोपवनाक्री उपुर मंदिरकर्मणि संमार्जनोपने पाभ्यां सेकने उ
 लंबनेः। गृहशुश्रूषणं मनुदाश्रय दमायया अमानित्वमदमित्वं कृतस्यापरिकीर्तनं अपि दीपावलोके मे नोपयुज्यान्ति
 वेदितं यद्यदिष्टतमं लोके यच्चातिप्रियमात्मनः तत्रान्वेदयेन्म स्यंतदानं त्यागकल्पत इत्यंतै र्भक्तिपूजां सपरिकरामुक्त्वाप
 श्च। अथै गिरित्यनेनैकादशपूजास्था नानिततो जघन्या निवदत्। अतएव सूर्ये तु विद्याया मय्याह विषाश्रौयजेतमां आ
 तिथ्ये न तु विषाश्रे गोश्रंगयवसादिना वै ह्यवेवं भुसत्कृत्या हृदि खे ध्याननिष्ठया मुख्याधियातोये द्रये स्तोत्रपुरस्कृतैः। स्थंडिले
 मंत्र हृदये भोगिरात्मानमात्मनि ज्ञेत्रं सर्वभूतेषु समत्वेन यजेत मां त्येकं साधनमुक्तवान् न तु पूर्ववन्तानोऽस्वादिपूर्व
 काणि नानासाधनानि। तेन भूर्तिपूजनमेव मुख्यं भक्तिसाधनमिति निश्चीयते। ध्यानसौकर्याद्भि ह्येतेषु मद्रूपं शं
 खचक्रगदातुजैः युक्तं चतुर्भुजं शांतं ध्यायन् सर्वे समाहित इति वाक्ये ध्यानस्यार्चनाधिकारत्वेन कथनात् तस्यावसौकर्य

साधनानि

सर्वत्र स्वस्थि
 ति बोधनाया
 मानिताय
 ने दृष्टिवा
 रणा यवा १०

मभिप्रेत २

एवंसत्युपक्रमेष्टयथावपदादये निंदायाप्रवर्तनीदिपदेभ्यश्चसगुणंष्टयगृशा पूजनंयत्कथयतेतदेवसपरि
करंनिघतइतिसिद्धतीति।

तादृशाचविधायकवाक्यवेयर्थ्यपरि
र्षया७

तत्रंदि३

ता एवमेवसप्रविंशोमहापुरुषपूजाध्यायेपिभगवतामूर्त्तिपूजैवमहाताप्रबंधेनवैदितोत्रिकमिश्रभेदैर्न्यरूपि।अतोयंभ्रांता
नामूर्त्तिदृष्टुणामेवपर्यनुयोगः।नन्वेवंसतिततोस्कोक्तनिंदायानिर्विषयत्वापत्तिरितिचेन्न॥ष्टयभावेनपूजायावि
षयत्वात्।प्रकरणेनतद्यानिश्चयातांभक्तियोगोवहुविधोमार्गेभामिनिभाव्यते।स्वभावगुणमार्गेणपुंसांभावोविभिद्यतइत्युप
क्रमेभक्तिमार्गनात्वादिकंप्रतिज्ञायअभिसंधाययोहंसामित्यादित्रिभिर्नवविधांसगुणभक्तिवदताराजसभक्तौद्यावति
र्मपूजाअर्चादावर्चयेद्योमोष्टयभावःसराजसइत्यनेनोक्तोमैवअहं सर्वेषुभूतेषुभूतात्मावस्थितःसदातमवतायमांभत्यं
ःकुरुतेऽर्चाविउंवनमितिद्वर्भनिंघते।तादृशातत्कर्त्तव्यप्रकारेणुमानिनोभिन्नदर्शिनः।भूतेषुवद्वैरस्यनमनसां
अहमुच्चावचैर्द्रव्यैःक्रिययोत्पन्नयानद्येनेवतुष्येऽर्चितोर्चायांभूतयाभावमानिनइत्यनेननिंघते।अर्चादावर्चयेतावदीश्व
रंमांस्वकर्मकृतयावन्नवेदस्वहृदिसर्वभूतेषुवस्थितमितितादृश्याएवकालश्चनियम्यतेःआत्मनश्चपरस्यापिधःकरोत्यंत
रोदरं।तस्यभिन्नदृशोमृत्युर्विदधेभयमुच्चणमितिभयंचोच्यते।मापुनर्मज्जुणश्रुतीत्याद्युक्तलक्षणकनिष्ठुणभक्तिसा
ध्वनायसांलोक्यसाष्टिसाम्प्रिथसारूप्यैकत्वमप्युतदीयमानंनशृङ्खितिविनामज्ञेवनंजनाः।सएवभक्तियोगारव्यःआत्मंतिक
उदाहृतःयेनातिब्रज्यत्रिगुणमज्ञावायोपपद्यतइत्यनेनोच्यते।तस्यास्तुभिष्येवितोनिमित्तेनेत्यादिनेच्यमानेषुसाधनेषुमधि
स्त्यदर्शनस्पर्शपूजास्तुत्याभिवादनैः।ष्टयभावपदानुक्तेःसर्वगुणशयपदोक्तेश्चनैकादशवैसंमत्यं।अतएवयोसांसर्वेषुभू
तेष्वित्यस्यसुवद्वैर्यामाचार्यचरहोरुक्तं।भजनेप्रपाणाभावमाहमोद्यादिति।नतुस्वतंत्रोभगवन्मार्गेनिषिद्धः।सगुणातीत
इतिवस्यतेमन्त्रिकेतंतुनिगुणमित्यादिभिः।प्रकरणेनववाक्यभिसंब्रह्मानितत्प्रकरणस्यमेवगुणदोषवदंति।तत्रष्टय

भूतेषुमभावनासत्वेनासंगमेववत्तनेनविद्यपूजादीनांसर्वेषुभगवद्भावनेस्यचेत्तेः ३ स्वकर्मकृदिति विशेषेण धर्मरूपतपितस्याज्ञाप्यते ननु
केवलंभक्तिरूपतातत्कृतेरेवव७

11

विष्णु नमो नमो श्री भक्त प्रकाशे ॥ ३ ॥ गुरुं तं जीनाति पूजा कर करणात् ॥
मां अवापि नित्यं शान्तिं प्राप्नुयान् अन्येषु न वा भावते ॥ ३ ॥ गुरुं भक्त्या भक्त्यो लुप्यतां न वा नते नयसाह

त ४

वर

भावस्तु नोक्तः। द्वादशानुसारेण वापु रूषो नारायणस्यः। उभयत्रापि भेदगुणधोरभावानैतानि ह्यप्रणानिसंबन्धानि भवन्ति
। किंत्व त्रैवेदाने र्वोक्तस्य गुणभक्तिरूपकानीति ॥ मद्य ~~भक्तिरिति~~ ~~नोक्तं~~ ~~तच्च~~ ~~पिवनं~~ ~~तुसा~~ ~~त्वि~~ ~~को~~
वासो ग्रामो राजसुखं च्यते तामसं हृतसदनं मन्त्रिके तंतु निर्गुणमिति स्थानमेव निर्गुणत्वेनोक्तं तथापि धृतिमास्थि
तिमंतरेण भगवन्नि केतयवहारार्थनात्र भूर्तिस्थिति र्भी स्तदर्थमेगीकार्या अन्यथा भगवतः सर्वगत्वेन सर्व
स्यैव भगवन्नि केतत्वात् मन्त्रिके तमिति पृथक् जूनवदेत्। एवं सति यत्र भगवन्मृत्यधि धितमंदिरस्या धिनिर्गुणत्वं त
त्र प्रतिमायास्तत्पूजनस्य च निर्गुणत्वे कः संदेहः। अतएव शिमे सेवाविषयकं श्रद्धाया अपि निर्गुणत्वमुक्तं न सेवायां
तु निर्गुणोति अतएव वैतादशा पूजायाः फलं भक्तिरुक्ता मासेव नैरपेक्ष्येण भक्तियोगेन विंदति भक्तियोगं सल
भतएव यः पूजयेत मां मिति अतोत्र न चोद्यावकाशः न च धुनिकानामेवं भावाभावात् कृतपूजादीनां निगद्यत्वं उवाच भि
तिचेन्न ॥ पित्रादिशि द्या कृतसंध्या वंदनादेरिवोपदेशानुसारेण तथा करणो पूजयामपि तदप्रसंगात् ॥ अतएव
भक्तिमार्गीयत्वमपि तदुपपादितं भक्तिरुसे प्रभुचरणैः। भक्तिमार्गीयभजनप्रकारे श्रित्यारभ्य नात्र लिख्यतरत्यं तेन
॥ किंवा सूर्यादिष्वपि ध्येयः सदा सवित्तमं उल्लेखादिना विद्येतेषु मरूपमित्यादिना च ध्यानस्यावश्यकत्वाक्ते सस्य मा बसी
भूर्तिकल्पनमंतरेणासिद्धे भूर्तिः सर्वेषामेव पूज्येति शैल्यादिभूर्तिषु कदर्थ एव प्रद्वेषो भवतां। तथा चोक्तं स्कान्द उन्नरसंहितायां
पांडुरंगमाहात्म्ये। शिला बुद्धिर्न कार्या च तत्र नारदकहिचितः। तानाने हात्मको विष्णु र्थत्र तिष्ठत्यचिंत्यकृतः। तीर्थे स्तेत्रे स्थिते विष्णो शि

आमूर्ति ७

न प्र
मा

व

खंडिते स्फुटिते दग्धे भ्रष्टे मानविवर्जिते यागहीने पशुसृष्टे पातिते दुष्टभूमिषु। अन्यमंत्रार्थिते वैवपतितस्य शीहृषिते दशस्वते पुनो वक्रः संनिधानदिवोकसशितब्राह्मवाक्यनिमित्तवशादसन्निधानस्यापुक्तत्वा त्रिस्थलीसेतौ स्त्रीणामनुपनीतानां शूद्राणां वनरेश्वरेश्वरः स्थाप

उत्तर

ग४

ज्ञात्वा

त्रिविक्रमभेदादिभिस्तत्रगीर्णोद्धारानंगीकारात्

१।९

लाबुद्धिकरोतियः सयातिनरकंघोरं पुनरावृत्तिवर्जितं। अत्रसामान्यतो मूढाहेतुकाः पापबुद्धयः प्रतिभेतिविकल्प्येते हृष्टानंदात्मकं वपुरिति। उक्तलखं पुरुषोत्तमनाह त्प्रोच्यते यद्वाक्यं तत्रवति मंत्रोदाहृतं ब्रह्मपरत्वेन व्यासचरणैरुक्तः। विद्यारण्ये नचवेदभाष्यतथा व्याख्यात इति मूर्तिद्वेशो भगवद्देषित्वा दत्तजार्वा। अवैष्टवस्तुयो विप्रः सपाखंडः प्रकीर्तितः। अंत्यजो भवं द्वेषी देवितत्रेषनिर्णय इति प्रोत्तरखंडे विरववाक्यात्। नचोक्तवाक्या नोत्तत्रैत्रस्य स्वरूपपरत्वादन्यप्रतिभाप्रद्वेषेन दोष इति वाच्यं। ज्ञानानंदात्मको विह्वुर्यत्र तिष्ठत्यवित्यक्कृदिति हेतुक्ति सामान्योक्त्यो विरोधात्। अतो मूर्तेर्भगवत्त्वं तस्य जने भक्त्या क्रियमाणे कोपिन दोषप्रसंगः। ननु मूर्तेर्भगवत्त्वं भगवत्स्थितिः प्रयोजिका सा चानादि सिद्धासु देवादिभूतासु वतास्वस्तु अन्यसु तु यः शूद्रस्थापितं लिंगं विह्वुं वा विनमेद्विजः। सयातिनरकंघोरं यावदाहृतं संप्रवृत्तमिति वाक्ये यः शूद्रेणावितं लिंगं विह्वुं वा विनमेन्नरः नतस्य निष्कृतिर्दृष्टा प्रायश्चित्तायुतैरपि। नमेद्यः शूद्रसंसृष्टं लिंगं वाहुरिमेव वा ससर्वथा तनाभोगीयावदाबं प्रतारकं। योषिद्धिः पूजितं लिंगं विह्वुं वा विनमेत्तु यः सकोटिकुलसंयुक्तं अकल्प्यैरवं वसेदिति तत्रैव वाक्ये त्रिस्थलीसेतुस्य नारदीयवाक्ये वनप्रनेपि दोषस्मरणे तत्रैव शूद्रो वाऽनुपनीतो वा स्त्रियो वा पतितोपि वा केशवं वा शिवं वा पिष्टुं ह्यनरकमश्नुत इति शूद्रादीनां स्पर्शस्थापिघातकत्वस्मरणे संनिधाने तैर्दृष्टो गततासु न स्थितिरित्यंगीकार्यं। तथावता दृश्याः पूजने कथं न दोष इति चेत् उच्यते। मूर्त्तौ वस्ति त्रेधा भवत्ये। सर्वस्य भगवत्पूजितस्य अपि तदपत्वात् साकारव्यापकस्य ब्रह्मणस्तत्र स्थितत्वात् मंत्रादिभिर्वाहनेन संनिधानाच्चैतन्नरखंडिते स्फुटितशोतवाक्ये दसंनिधानं रूपं दूषणमाशुष्यतोक्तं। तत्र देवांतरविषयकं। दिवोकस इति पदा

वि

३

नाधिकोस्ति विह्वोर्वाशकस्य वा। यः शूद्रसुसुक्तं लिंगं विह्वुं वा विनमेन्नरः इति वाक्ये तदुःखानि पश्यत्याशुष्मिके किञ्चित् इह नारदीयस्कां द वा कोषु

प्रतिष्ठाविप्रलोकस्य पूजनं निःफलं भवेत् मानं तु लविह
वैकं कथं नो म न ही न त्वा री शो पि न ना पि ह त्य र्थ ही ना क र रं मंत्र ही ना क वि जं स्त्रियं ल स ग ही ना तु न प्रतिष्ठा समो रि पु रि ति न

ह्रदुवचनाच्चानुभगवन्मन्त्रविषयकं नगवतः सर्वप्रसन्नित्ततथाऽवाहनस्यसंनिधापकत्वाभावेन खंडितत्वादीनामसं
निधापकत्वाभावात् एवोक्तं विष्णुधर्मोत्तरे तृतीयकांडे आवाहनप्रयोजनाध्याये ॥ ब्रज उवाच ॥ विष्णुः सर्वगतो देवो महद्भ्यो
पि महत्तरः स त्प्रेभ्यश्चातिस्त्वम् ॥ श्व सर्वव्यापी जगन्मयः ॥ नास्ति किं विज्जगत्स्यस्मिन् यत्र नास्ति जनार्दनः सदसच्चम
हा भागते न व्याप्तमहात्मना ॥ आवाहने न किं कार्यं तस्य सर्वगतस्य तु ॥ मार्कंडेय उवाच ॥ आवाहनमथात्रापि क्रियते यजुग
त्यतेः नित्यसन्निहितस्यापि सर्वत्र परमेष्ठिनः ॥ केवलं कारणं तत्र स्वमनस्तुष्टिकारणं ॥ आवाहितो मया देवस्तत्र सन्निहि
तोपिवेति ॥ एवं सति यजुयासना मार्गीयास्तत्राप्यज्ञा अपृष्ट विश्वासास्तेषां हृदितया सुरतीतिता न्प्रत्येवेषां भिक्षा
नभक्ता न्प्रतीत्य किं चित्करा ॥ अत एव प्रतिष्ठानभनादि कृतोपिनतेषां दोषः ॥ काक्या नित्यभक्तपराणि ॥ यद्यपि तद्
पत्न्यादिहेतु ह्यस्य सर्वसाधारणत्वं तथापि बाल्यामादिभूजा मनुक्ता भगवतो प्रतिमापूजे वर्म हुतात्रपंचेन निरूपि
ता तेन तत्र कश्चिद्विशेषोस्तीति ज्ञायते ॥ स च ज्ञानिभक्तं प्रति एतद्बुद्धि रियामीती छ्या मृदादेः प्राडुर्भूतत्वरूप एकः ॥ य
थास्तं भास्त्रकृदाद्यं ॥ जीवक्रियात्वमित्यन्वर्थं व्यापृता पीछा ॥ शरीर एव प्रविशतीत्य किं चित्करा ॥ एतं जी
वमेव च धरिष्यामीत्याकारत्वं ॥ ब्रह्मणः साकारव्यापकत्वात्तु मुखे मुखस्य हस्ते हस्तस्येवं स्थि ॥ सर्वेषां कटकुंडलाद्युप
चाराणां साक्षाद्दिनियोग इति च ॥ न बाधे मत्वेन स्थितौ कथं साक्षाद्दिनियोग इत्याशं कनीयं ॥ भगवतः सर्वांतरत्वात्
॥ यः पृथिवी मंतर इत्यादि श्रुतेः ॥ अतो यत्रैवं भगवत्वं तद्दृष्टारो ॥ त्रिगुणमा एवेति दिक् ॥ न च स्त्वेवं तथापि सर्वासु मूर्तिषु
विशेषाच्छ्रीकृष्णमूर्तिरेव सेव्येति कोयं निर्बंधः ॥ उच्यते ॥ भजनं हि मूलरूप एव मुख्यं फलनांतरीयकत्वात् ॥ मूलरूपता च क

यथा वसि
दे ॥ २ ॥

रानिनोवा ७

माविर्भूयो

अंतरयती
त्यंतरः २

विशेषतो २ मूला २

शोधपत्रं ८

तिरित्यपरः ॥ तेन ४ व्यवस्थाविभी ८

हस्तु भगवान् स्वयं कृपिर्नवावकः शब्दत्वावकौ सन्नेव सिद्धा। एतदत्र त्ववतारादिरूपता तदुपपादितमाचार्यैः सुबो
धिभाष्यादिषु। मूर्त्तौ स्थितिरावेशरूपावकैरीयसी। एवं सति मूर्त्तौ तरे मयावेशः सोवतारादिरूपस्येति तत्र भगव
दंशभूतमिति ह्यंतरितत्वं मूर्त्तैः। श्रीकृष्णमूर्त्तौ तु साक्षात्त्वमित्यतो यं निर्बन्धः। अथ मूर्त्तौ तरेपि भक्तिविशेषेण स्व
यमेव चैदाविर्भवेत्प्रवृत्तनाम तथापि साधनदशायां तत्र त्वतीतिरेव भवतीति ह्यंतरितत्वं बाधं। ननु प्रतिभाया
स्त्रयाद्यप्यस्तु न संभवति। सर्वदा सर्वेषामेव रूपानुप्रवाभावात्। द्वितीया एव तु साधीयां सस्तथा सत्स्यसिर्व
कृपाविशेषं मूर्त्तौ न वदत्र भक्तिरेव तस्य तादृशी वाच्या। सा च रत्याख्य मनोविकाररूपत्वादांतरोति न वास्ति
वेशयितुं शक्नोति। तथा सति साधित नपि मूर्त्तौ भगवत्वमिदं चित्तरमिति चेत्। उच्यते। भक्त्या तु तोष भगवान् गज
शूयपायः भक्त्येव तुष्टिमयेतीत्यादिवाक्यैर्भक्तेर्भगवत्तोषहेतुत्वमविवादं। तोषे वा विभावोप्यविवादः। सा माना
धिकरण्यात्। आविर्भावादेवावतु भावात्तु भवो भक्तानो। आरंभदशायां तदभावेपि भावनासौ कर्मत्वविवा
दमेव। इदं च सर्वं सपरिकरं निबन्धे सेचाप्रकारो तद्गुणं तत्र स्थितमित्यादिना प्रकटीकृतमाचार्यैः। फलं च
सेवाफलविवरणे। साधनभक्त्या स्वरूपं भगवतः प्रेमेकत्वं सत्त्वादिकं च प्रवृत्तरेण भक्तिहंसविद्वन्मंडनादा
विलुप्य रम्यते। इति मूर्त्तौ प्रवृत्तनादः ॥ ॥

नी २
मूलरूपेणे
ति ३

निमित्तकता १

स चर गौ व
रु रिव सत ए
वेति न पूर्वोक्ता
नुपपत्तिगंधो
पि। १

सावशु रूपदेश मंतरे ह्यानुपपत्त्या सवत इक्ति मंतरे एतत्तथा यथा देवे पराभक्तिर्यथा देवतया गुरो रिति कृते हत्कटै वापे सिते
तितारतम्येपि न किंविदनुपपत्तौ ॥ ३

व्यधिक
वे ७

४